

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1741

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369546628

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369546628>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546628>

LOG Id: LOG_0074

LOG Titel: Caput Quadragesimum. Limonellus Aurarius. Lemon Maas. - XL. Hoofstuk. Deo Goude Liemis-Boom

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

OBSERVATIO.

Uti *Limonum* plurimæ sunt varietates, sic & *Limonelli*, qui proprie priorum minor habenda est species; varietates plures occurrunt, quod non tantum ex infra allegatis constat auctoribus, sed ex subsequenti inprimis capite quadragesimo ad oculum patet.

Varia *Limonelli* species seu varietates enumerantur in *Sloan. Catal. pl. Jam. pag. 211.* quæ conferantur cum illis, quæ commemorantur in *Thef. nostro Zeyl. pag. 143.* ubi Indicæ inprimis occurrunt species. Vide porro *Ray Dendr. pag. 80. Plukn. Almag. p. 239. Ferrar. Hesper. pag. 209. J. Commelin. Hesper. Belgic. p. 9. Valent. Amboin. descript. p. 190 &c.*

CAPUT QUADRAGESIMUM.

Limonellus Aurarius. Lemon Maas.

HÆc minima omnium *Limonum* species est, cujus tamen arbor tam alte excrescit quam *Limonis* Nipis. Ejus folia minora sunt quam istius, saltem angustiora, binos cum dimidio vel tres pollices longa, quorum pars cordata tertiam fere constituit partem: Non ita late virent ac *Limonis* Nipis, sed obscure nigricant & maculata sunt, nec ita gratum spirant odorem, ac præcedentis: Ejus raches sunt rariores, ac foliis plurimum orbata, spinæque sunt omnium brevissimæ, nec ita frequentes, fructusque omnium minimi sunt, magnitudinem circiter habentes majoris globi sclopæti, sphaerici, parvisque verrucis quasi obstiti, ac plerumque in obscuros fulcos divisi, superius umbilicati, diu virent, sed tandem citrinum itidem acquirunt colorem, tenuique obducuntur cortice, acsi pellicula foret, paucumque præbent odorem, licet radantur, nec hic citrinus est, sed quasi aromaticus, fere instar *Lagondi*. Caro interna est succosa, flavescens, pellucida, acidissima, plurimis constans officulis feminalibus grana *Tritici* referentibus.

Nomen. Latine *Limonellus Aurarius*, juxta Malaicenses *Limon Maas*, non ob similitudinem auri, sed ejus usum, uti infra indicabitur, sic quoque in aliis linguis vocatur, Ternatensi *Lemo Tinagara*. Macassarensi *Lemo Buleyn*. Amboinensi *Uffi-Helawan*.

Locus. In Celebe, Ternata, & Amboina occurrit, sed nullibi copiose crescit.

Ufus. *Limones* hi in cibo non adhibentur, sed plurimum ab aurifabris, qui illorum succo omnia ex auro præparata lavant & depurant, si dein coloribus obducere illa velint, eum in usum hi præ aliis valent & conducunt, unde & suum fortiti sunt nomen; Aliis quoque miscetur medicamentis & succis, quibus utimur ad oculos depurandos, cui rei meliores sunt reliquis, quum non ita sint acres; & ubi copiosi sunt, ibi etiam usurpantur ad caput & corpus lavandum, non ita quidem ut detergant, sed ut bonum concilient odorem.

Inter omnes *Limonum* species hujus rami plurimas gerunt spinas, quæ sunt breves, crassæ, & firmæ: Hujus folia sunt caduca admodum, & una folii pars ab altera facile separatur & decedit, ita ut inferior remanens pars alius arboris folium haberetur: Contrita autem folia nec odorem, nec saporem fere *Limonum* præ se ferunt.

EXPLICATIO

Tabula Trigesima,

Quæ ramum exhibet *Limonelli Aurarii*, qui *Lemon Maas* dicitur, & nomine *Lemon Amas*, in *Valent. Amboinæ descript. p. 190* occurrit,

Ad

AANMERKING.

Gelyk van de *Lemoenen* verscheide en veele veranderingen zyn, zo zynder ook van de *Liemisjes*, het geen eigentlyk een kleinder soort van *Lemoenen* is, veele veranderingen, het welk niet alleen uit de beneden aangehaalde Schryvers blykt. maar ook uit het volgende 40 Capittel voor het oog ontdekt wert.

Verscheide soorten ofte veranderingen van *Liemisjes* werden opgetelt in de *Cataloge van Sloan. pag. 211.* welke vergelykt met die in onze *Thef. Zeylan. pag. 143.* werden vermeldt, alwaar voornamentlyk de Indische soorten aangehaalt zyn, zie verders *Ray* in zyn *Dendrolog. pag. 80. Plukn. Almag. p. 239. Ferrar. Hesper. p. 209. J. Commel. Nederl. Hesper. p. 9. Valent. beschryving van Amboin. p. 190 &c.*

XL. HOOFSTUK.

De Goude Liemis-Boom.

Dit is het kleinste geslagt, onder alle de *Lemoenen*, en de boom werd echter zo hoog, als een *Limo Nipis*: De blaadjes zyn kleinder dan aan dezelve, immers smaller, derdehalve, en drie duimen lang, waar van het bertje wat meer als een derde part bestaat: Zo levend-groen niet, als die van de *Limo Nipis*, maar swart, of vuil-groen, en met plekken bezet, ook zo goet van reuk niet, als de gemelde *Limo Nipis*: De doorns zyn mede de kortste van alle, en zo veel niet, als die van de meer-gemelde *Lemoen Nipis*: Deze ryskens staan ook mager, en meest ydel, en bloot van bladeren: En, als gezegt, de vruchten zyn de kleinste van alle, omtrent zo groot als een groote *Musquets* kogel, rond, en met kleine vratjes bezet, gemeenelyk in eenige donkere vorens verdeelt: Van voren met een klein kuiltje of navel, zy blyven lange groen, doch worden ten laastten ook Citroen-geel, met een dunne schel bekleet, als of het maar een velletje was, van weinig reuk, al schraapt menze ook, niet Citroenachtig, maar speceryagtig, bykans als *Lagondi*, van binnen is een zappig vlees, uit den gelen doorschynend, en mede zeer zuur, met veele kleine zaat-korreltjes, als gerstekorrels.

Naam. In 't Latyn *Limonellus Aurarius*, na 't Maleysche *Limon Maas*, niet na eenige gelykenisse van 't gout, maar van hun gebruik, gelyk hier na zal gezegt werden, en zo mede in andere talen, als in 't Ternaats *Lemo Tinagara*: Op Macassaars *Lemo Buleyn*: Op Amboins *Uffi Helawan*.

Plaats. Men vindze op Celebes, Ternaten, en Amboina, doch nieuwers in overvloed.

Gebruik. Deze *Lemoenen* werden niet in de kost gebruikt, maar meest by de goudsmiden, dewelke met het zap allerlei gemaakt goudwerk wasschen en reinigen, waanneerze het daar na coleuren willen, en waar toe deze *Lemoenen* boven andere bequaam zyn, midsgaders hun naam van hebben. Zy werden ook gemengt onder alderhande Medicamenten en zappen, die men gebruikt om de oogten te zuiveren, waar toeze mede beter dienen, dan andere, om datze min scherp zyn: en daar menze in overvloed heeft, wordenze ook gebruikt, om het looft en lyf daar mede te wasschen, niet zo zeer, om datze afvagen, als om datze een goede geur daar aan komen te geven.

Onder alle soorten van *Lemoenen* hebben deze takken de meeste doornen, zyn kort, dik, en styf. De twee deelen van de bladeren vallen licht af, en van malkanderen, blyvende de achterste helft aan den steel staan, zo dat men 't voor een ander booms bladt zoude aanzien: De gewreene bladeren rieken en smaken ook minst na *Lemoenen*.

UYTLEGGINGE

Van de dertigste Plaat,

Dewelke vertoont een Tak van de *Goud-Limes*, of *Lemon Maas* genaamt, dewelke by *Valent.* in de beschryving van *Amboin pag. 190.* onder de naam van *Lemon Amas* voorkomt.

O 3

Tot

Ad caput Quadragesimum pertinent subsequentes hæ species, ex RUMPHII AUCTUarii capite decimo texto huc relatæ.

Limonellus Madurensis: Lemon Madura.

IN insula Madura certa pomorum seu Limonum dulcium occurrit species, parvis, sed elegantibus crescens in arbusculis, vix binos pedes altis, quarum ramuli tamen sunt firmi, angulosi, parumque striati; Folia in illis sunt folitaria ac simplicia, pollicis articulum circiter longa, digitum lata, nec cordata, tenuibus distincta costis parallelis, ad oras æqualia, sed sinuosa, nullæ vero in ramulis spinæ observantur, illorum sapor est amarus, siquæ aëri obvertantur, foraminula quoque in illis apparent, uti in reliquis Limonum speciebus: Ejus fructus sunt sphaerici, superius parum compressi, foveola notati, magnitudine globi sclopeti, semper vero sunt virides, & unus alterve tantum excrescit ex petiolo brevi. Sub tenui pellicula mollis & succosa reconditur caro in cellulas divisa, uti in reliquis Limonibus. Sapor ejus est acidulus, sed simul aromaticus, coloris aurantii, ossiculum feminale folitarium, raro geminum in hac reperitur, magnitudine & forma grani, ab utraque parte acuminatum.

Nomen. Latine *Limonellus Madurensis*, & *Limonellus Pumilus*. Malaice *Lemon Madura*: nomen enim sortitum est ab insula *Madura*, in sinu magnæ Javæ sita, unde ortum suum habet & deductus est, inque Batavia hortis diligenter colitur.

Ufus. Fructus ejus crudi non eduntur, sed condiuntur cum uno alterove arboris folio, tum gratum dulcemque acquirunt saporem, atque cum aliis tragematibus mensis inponuntur & offeruntur.

Huic simul subjungam alteram *Limonelli* silvestris speciem, quæ mihi demum anno 1694 innotuit, diciturque mihi *Limonellus Angulosus*, cujus arbor non ultra pedis crassitiem habet, plerumque vero brachium crassa est, rara, & sinuosa, ejus autem rami sunt incurvi & nodosi. Folia in ramorum summo locantur arcte sibi juncta, alternata, inferiora vero & majora ad ortum suum binas gerunt spinas in acuto angulo positas, folia autem hæc magnitudinem habent foliorum *Limonis-Nipis*, sed inferius non sunt cordata uti reliqua, sunt autem binos tresve pollices longa, binos digitos lata, superius subrotunda & quodammodo bifida, oræ sunt æquales, nec ferratæ, sed parum sinuosa, superius folia sunt glabra, vetusta vero in inferiore parte sunt rugosa, venæ autem vix apparent, contrita Aurantium spirant, sed odor illorum est debilis. Flores mihi hactenus ignoti sunt.

Fructus ab omnibus aliis differunt Limonibus, cum *Limone-Maas* enim minimi, & magnitudine cum *Vidara* haud conveniunt, sed omnes sunt angulosi, maximi sunt quadrangulares, minores autem quinquangulares, & ad latera compressi, plerumque virides, sed maturi flavescent quodammodo. Sub tenui cortice quatuor vel quinque plana ossicula feminalia reconduntur in cellulis repletis viscofo fucco instar visci, qui cibo inutilis est, sed odorem habet *Limonis Nipis*.

Nomen. Latine *Limonellus Angulosus*. Malaice *Lemon Utan Basagi*.

Locus. Inventa fuit demum hæc arbor, uti supra dictum est, anno 1694. post tractum *Havive* circa litus sub paludosa *Mangi Mangi* silva, incolis autem penitus fere ignota est.

P. S. Ejus folia ac spinæ plurimum conveniunt cum illis *Bilaci*, in medio enim acuti anguli locatur folium, paulo supra illud folitarium positum est folium sine spinis, ac sic alternatim, superiora vero & juniora folia folitaria sunt ac spinis destituta. Folia hæc sunt scabra, ab utraque parte glabra, sapore & odore Limonacea, sed in ore sunt acerrima: Arbusculæ hæc sub *Mangi Mangi* in aqua marina crescunt, si mare fit elevatum: Flores sunt folitarii & cum *Limonis Nipis* floribus conveniunt, sed minores sunt, ex quinque albicantibus petalis constructi.

Tot dit veertigste Hoofdstuk behooren mede de volgende kleine soorten van Limoenen of Limesjes, dewelke uit het 16 Hoofdstuk van het Auctuarium van Rumphius hier overgenoomen zyn.

Madurase Liemis-Boom.

OP 't Eiland Madura heeft men een slag zoete Appels of zoete Lemoenen, aan kleine en welgeschikte boompjes, met styve takjes, niet boven de twee voeten hoog, de takjes zyn mede geboekt, en daar by een weinig gestreept. De bladeren staan aan de ryskens enkeld, omtrent een lidt van een duim lank, een duim breed, zonder bert, met fyne evenwijdige ribbetjes, en aan de kanten effen, en gezoomt, ook ziet men geen doornen aan de ryskens, haer smaak is klaar bitter, ook tegens den dachgebouden, ziet men dezelfde gaatjes als aan andere Lemoenen. De vruchten zyn rond, boven wat gedrukt met een kuiltje, in de grootte van een Musquets-kogel, blyven altyd groen, en staan enkeld of twee by malkander aan een kort trosje. Onder een dunne schel leid een week sappig vleesch mede verdeelt, als andere zoete Lemoenen. De smaak is zuurachtig, doch met een speceryachtigen reuk, van couleur Oranje, daar in vind men een of zelden twee zaad-korrels, in de grootte en gedaante van een gerste-korrel, aan beide einden toegespist.

Naam. In 't Latyn *Limonellus Madurensis*, en *Limonellus Pumilus*: Op Maleys *Lemon Madura*. Het draagt zyn naam van 't Eiland Madura, in den schoot van groot Java gelegen, van daarze oorspronkelyk zyn, en werden op Batavia in de boven neerftig onderhouden.

Gebruik. Zy werden raauw niet gegeten, maar men legtze in Syroop, met een en twee blaadjes aan een vrugt, dan werdenze aangenaam zoet, en onder ander Banketwerk opgeschapt.

Hier by zal ik noch voegen een wilde zoorte van kleine Lemoenen, die eerst in 't jaar 1694. tot myn kennisse is gekomen, en van my genaamt werd *Limonellus Angulosus*, wiens boom niet boven een been dik werd, doch in 't gemeen blyft by een arm dik, laag, en bogtig, de takken zyn krom, en knoestig. De bladeren staan aan 't uiterste digt achter malkander, en de achterste hebben by haaren oorspronk twee doornen in een scherpe winkelbaak, of triangelstaande, hebbende wel de grootte en lengte van *Lemon-Nipis*-bladeren, dog achter geen bertje gelyk andere Lemoenen, 2. en 3. duimen lank, 2. vingers breed, van voren meest rondt, en eenigzints in tweeën gekloven, de kanten zyn effen, ongezaagt, doch een weinig bochtig, aan de boven-zyde gladt, maar de oude bladeren zyn aan de onderste zyde wat ruig, met pas kennelyke adertjes, gewreven riekenze na Oranje, doch slappelyk. Het bloeizel is noch onbekend.

De vruchten verschillen van alle andere Lemoenen, wantze met *Lemon-Maas* de kleinste, in de grootte van *Vidara-Laut* overeenkomen, waar van die grootste regt vierkant zyn, de kleinste zyn met vyf ruggens afgedelt, en de zyde wat ingevallen, meerendeels groen, doch in de ryppheit trekkenze mede na 't geele. Onder een dunne schel vind men vier en vyf platte langwerpige korrels, leggende in celletjes met een klevrige zap, als vogel-lym omgeven, onbequaam te eeten, doch van reuk als *Lemon-Nipis*.

Naam. In 't Latyn *Limonellus Angulosus*: Op Maleys *Lemon Utan Basagi*.

Plaats. Hy is eerst gevonden, als gezegt, Ao. 1694. achter de *Negory Hative*, omtrent het strand, onder het moerasachtige *Mangi Mangi* bosch, en is by de Inlanders nog meest onbekend.

P. S. De bladeren, en doornen gelyken meest na *Bilak*; want in 't midde van de scherpe winkelbaak staat een blad. Kort daar boven staat een enkeld blad, zonder doornen, en zo voorts verwijselt, en doch de voorste en jonge bladeren staan meest enkeld, en zonder doornen. De bladeren zyn styf, en ter wederzyde gladt. Van reuk en smaak Lemoenachtig, doch vry scherp in de mond. De boompjes onder de *Mangi Mangi*, staan in Zee-water, als 't water hoog is. Het bloeizel staat enkeld, en gelykt na dat van *Lemon-Nipis*, doch kleinder, van 5. witachtige blaadjes t'zamengefelt.





Tabula Trigesima Prima

Ramum exhibet *Limonelli Madurensis*, seu *Lemon Madura*, qui in *Valent. pag. 190* itidem commemoratur.

De een-en-dertigste Plaat

Vertoont een Tak van de *Madurase Liemit* of *Lemon Madura* genaamt, welke mede by *Valent. pag. 190* voorkomt.

Tabula Trigesima Secunda

Ramum exhibet *Limonelli Angulosi*, qui *Lemon Utan-Basagi* incolis Malaice vocatur.

De twee-en-dertigste Plaat

Vertoont een Tak van de hoekige *Liemis*, die *Lemon Utan-Basagi* van de Inwoonders op 't Maleys genaamt wert.

CAPUT QUADRAGESIMUM PRIMUM.

Aurantium Acidum: Lemon Itam.

OMnibus Indicorum acidorum Limonum speciebus descriptis, restat, ut de Malis Aurantiis quoque agamus, quæ peculiare constituunt genus, & neutiquam artificiosa oculatione vel insitione ex præcedentibus produci possunt, uti quidam Europæi scriptores id falso putarunt & scripserunt: Hæc enim poma per totam crescunt Indiam in solo naturali, & apud tales populos, qui artem insitionis non noverunt, neque callent: uti & certus sum in Occidentali mundi parte nunquam fuisse institutam, ubi æque in Mauritania ac Guinea, quam in Occidentali India, ejusque insulis totâ occurrunt silvæ sponte crescentes horum Aurantium, quæ sine dubio natura sua ibi progeminantur. Orientalia vero hæc poma quodammodo differunt ab Occidentalibus, uti in subsequens demonstrabimus, dividentes illa in acida & dulcia.

Primo itaque Aurantia acida, vulgo *Lemoen Itam* dicta, in excelsis crescunt arboribus, quarum truncus est satis crassus, non rotundus, sed angulosus, & areis seu fulcis quasi excavatus: Ejus rami plurimum eriguntur: Foliaque post Pompelmoes maxima sunt, sed pars cordata minima respectu reliquorum: Totum enim folium quatuor vel quinque pollices longum est, cujus pars cordata transversum modo digitum magna est, & angustissima, ad oras fere non serrata, in acumen desinens, glabrior & obscurè magis virens quam in prioribus, notabilibus costis transversalibus ac sinuosis distincta, siquæ fricetur folium, fortem ac sulphureum spirat odorem.

Spinæ longiores sunt quam in ullis aliis generibus, & longitudinem vulgaris acus adæquant, suntque firmissimæ & acutè pungentes, præcipue in junioribus & longis flagellis, in quibus digiti circiter longitudinem habent, ex vetustioribus vero ramis & rachibus plurimum decidunt, ita ut innoxie tractari possint, siquæ arbor diligenter a flagellis depuretur, facilem præbet adscensum: Juniores vero arbores quam diu brachium nondum crassæ sunt, ubique tam in trunco quam ramis spinas gerunt acutas & horrendas: Flores sunt quoque albi, & ex quinque petalis constructi, uti præcedentes, sed paulo majores.

Fructus fere sphaerici sunt, ab utraque parte parum compressi sine tuberculis, undique autem foveolis notati, colorem gerentes ex viridi nigricantem, licet penitus sint maturi. Si vero nimis diu ex arboribus dependeant, ab una sæpe parte crocei seu aurantii sunt coloris, ac quidam etiam in totum aurantium acquirunt colorem, sed hi jam nimis maturi & emaridati habentur. Horum cortex sulphureum spirat odorem, sed minorem dulcibus malis, & crassitiem circiter habet maximi calami. Interna caro seu medulla in decem segmenta pelliculis separata & divisa est, ita tamen arcte & firmiter æque sibi invicem adhærent quam exteriori cortici, ut non ita separari possint, sicuti in dulcibus malis. Medulla autem ista succosa admodum est & mucosa, viscosa quoque & acidula, uti in Hispanicis acidis Aurantiis, sed non ita grata est, & cum parva mixta amaritie:

XLI. HOOFSTUK.

De zuure Oranje-Appel-boom.

ALle de soorten van de Indische zuure Lemoenen hier voor beschreven zynde, zo volgen nu ook de Oranje-Appelen, of de Aurantia, dewelke een byzonder geslagt op haar zelven maken, en geenzints door konstige enting van de voorgaande geslagten voortgebracht zyn, gelyk sommige Schryvers in Europa gemeent en voorgegeven hebben: Want deze Appelen wassen door gansch Indiën, met of in een vaste gedaante, en ook by zodanige Natiën, die de Enting niet en kennen, nog verstaan: gelyk ik wel verzekert ben, in de Westeer-deelen des werelts ook nooit geschiet te zyn, en alwaar men zo in Mauritaniën, als Guinea, en West-Indiën, midsgaders haer Eilanden in 't wild gebele Boschen van Oranje-Appelen vind, buiten twyffel aldaar van nature wassende: Doch bebbende de Oost-Indische Appelen nog al eenig verschil met de Westersche, gelyk wy aanwyzzen zullen, verdelende dezelve in zuure, en in zoete.

1. De zuure Oranje-Appelen, in 't gemeen Lemoen Itam genaamt, wassen aan een volslagen boom, zynde de stam veel dik, doch niet rond, maar wat boekig, en als met geuten uitgeholdt: De takken staan meest regt overeind: Het blad is wel het grootste, naast de Pompelmoes, maar het bertje het kleinste, na proportie van de andere: Want 't gebele blad is wel 4. a 5. duimen lank, waar van het bert maar een dwers-vinger beslaat, en zeer smal is, aan de kanten bykans ongezaagt, van voren toelopen-de, gladder, en swart-groender dan de vorige, met kennelyker dwers-ribben, en die wat bogtig, in 't vryven sterk, en swavelachtig zyn.

De doornen zyn langer dan aan eenig ander geslagt, te weten, zo lang, als de ordinaire nai-naalden, daar by zeer styf, en steekende, inzonderheit aan de jonge en langegerten of looten, daarze bykans een vinger lank zyn, doch van de oude takken, en ryskens wallenze meest af, zo dat men ze zonder scbroom handelen mag, en zo men den boom naarstig en wel van de scheuten zuiverd, dan kan men hem ook gemakelyk beklimmen: Maar de jonge bomen, tot datze een arm dik werden, zyn zo aan stam, als takken, over al met yzelyke en styve doorns bezet. Het bloeizel is mede wit, en van vyf bladerengemaakt, gelyk de vorige, of ook wel wat grooter.

De vruchten zyn byna regt rond, en van onder en boven een weinig plat, zondaer bulten, doch rondom met kleine kuiltjes, van verwe swart-groen, al zynze ook ryp: Doch alsze te lange aan den boom hangen, beginnenze aan de eene zyde wel wat hoog-geel, of Oranje-verwig te werden, en sommige werden ten laafsten ook in 't geheel geel, maar die rekend men dan voor over-ryp, of uitdrogende. De scbelle heeft een swavelachtigereuk, doch wat minder dan die van de zoete Appelen, en is omtrent zo dik, als de grootste penne-schaft: Het binnenste vlees of merg is wel in thien deelen, met vliezen van malkander gescheiden: Maar het zit echter zo vast aan een, als mede aan de buitenste scbelle, dat men 't daar niet afschellen, of pellen kan, gelyk als van de zoete Appels. Zynde het voornoemde binnenste vlees zeer zappig, en wat smerig, ook wynachtig zuur, even gelyk de Spaansche zuure Oranje